REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 080 81 80
E: gp@zagovornik-rs.si

Zadeva: 0700-15/2021/7
Datum: 9. 7. 2021

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) na podlagi 21. člena v povezavi s 37. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljevanju: ZVarD) in na podlagi prvega odstavka 207. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13 in 175/20 – ZIUOPDVE, v nadaljevanju: ZUP) v postopku začetem na predlog predlagateljice v zadevi ugotovitve obstoja diskriminacije po ZVarD zoper izdajatelja televizijskega medija, izdaja naslednjo

ODLOČBO

1. Ugotovi se, da je izdajatelj televizijskega medija s tem, ko je dne 20. 1. 2021 na televiziji TV3 predvajal oddajo FAKTOR #519: Kdo se boji svobode govora (dr. Boštjan M Turk, Tino Mamić), ki posega v pravno varovan položaj oseb zaradi njihove osebne okoliščine rase ali etničnega porekla, kršil prepoved diskriminacije in **izpolnil znake pozivanja k diskriminaciji po drugem odstavku 10. člena ZVarD**.

2. Stroški v tem postopku niso nastali.

OBRAZLOŽITEV

Zagovornik je dne 9. 2. 2021 prejel Predlog za obravnavo diskriminacije v zvezi z oddajo FAKTOR #519: Kdo se boji svobode govora (dr. Boštjan M Turk, Tino Mamić), ki je bila predvajana na televiziji TV3, dne 20. 1. 2021. Odgovorni urednik je Tomaž Taškar. Predlagateljica zatrjuje diskriminacijo, ki je bila storjena z besedami, ki jih je Norma Brščič (v nadaljevanju: voditeljica) izrekla v tej oddaji:

> »*Ali pa na primer o razlikah med rasami. Različni inteligenčni kvocienti. Različne rase imajo različne inteligenčne kvociente in če to poveš, si takoj rasist… Ne smemo se pogovarjati o tem, zakaj je Afrika celina brezupa. Mogoče zato, ker so črnci leni in neumni in si pač ne znajo urediti držav tako, da bi funkcionirale, mi pa si z uvažanjem teh ekonomskih migrantov delamo medvedjo uslugo.*«

Naknadno, dne 11. 2. 2021, je predlagateljica Zagovorniku posredovala še Izjavo skupnosti Afričanov v Sloveniji, ki jo je podpisalo več kot 2300 organizacij in posameznikov. V tej izjavi Skupnost Afričanov v Sloveniji v zvezi z zgoraj navedenimi in izrečenimi besedami voditeljice poudari, da so te izjave, ki so bile podane prek javnega medija, kot je TV3, dostopnega širšemu občinstvu (vključno z mladoletnimi osebami), žaljive in nespoštljive do družbene manjšine Afričanov in njihovih potomcev, živečih v Sloveniji. Še več, Skupnost Afričanov meni, da te

izjave spodbujajo sovraštvo, kar bi lahko povzročilo tudi nasilje zoper določeno skupino, t. j. družbeno manjšino Afričanov in njihovih potomcev. Tovrstno razpihovanje sovraštva pa je kaznivo – gl. 297 KZ-1 in Okvirni sklep Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008 o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazenskopravnimi sredstvi.

Skupnost Afričanov je zapisala, da priznava in pozdravlja institut svobode izražanja, hkrati pa meni, da zgoraj omenjene izjave voditeljice ne sodijo v institut svobode izražanja. Skupnost Afričanov meni, da so izjave voditeljice žaljive, pa čeprav so bile izrečene pod krinko vprašanj njenima gostoma. Izhajajo iz jasnega namena diskreditirati določeno družbeno skupino.

Izpostavijo tudi 8. člen Zakona o medijih, skladno s katerim je prepovedano z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost, kar pa je oddaja očitno v celoti ignorirala.

Sklepno Skupnost Afričanov navede, da je zgodovina rasizma dolga že vsaj pet stoletij in izhaja iz znanstveno diskreditirane ideje o obstoju bioloških ras in domnevni hierarhiji med njimi. Hkrati pa opozori, da rasistična ideologija ni samo neustavna, pač pa ima konkretne negativne družbene, ekonomske in politične učinke. Iz nje so v preteklosti izšli najhujši zločini proti človeštvu. V sodobni demokratični pluralistični družbi sta rasistična ideologija in retorika nedopustni, z razlogom in upravičeno prepovedani z ustavo in zakonom.

*

Na podlagi predloga za obravnavo ter po pregledu oddaje[1] FAKTOR #519: Kdo se boji svobode govora (dr. Boštjan M Turk, Tino Mamić), ki je bila predvajana na televiziji TV3, dne 20. 1. 2021 je Zagovornik kršitelju posredoval dotedanje ugotovitve v seznanitev in izjasnitev (dokument št. 0700-15/2021/4 z dne 30. 3. 2021). Hkrati ga je obvestil, da se lahko skladno s 146. členom ZUP v povezavi z 9. členom ZUP o posredovanih ugotovitvah ter vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za sprejem odločitve, pisno izreče ter mu za to postavil rok 15 dni od prejema dopisa. Zagovornik je kršitelja seznanil s svojimi ugotovitvami ter s tem, da ocenjuje, da je z objavo oddaje prišlo do kršitve prepovedi diskriminacije iz drugega odstavka 10. člena ZVarD, zato se nagiba k izdaji odločbe, s katero bi bila diskriminacija ugotovljena. Dokument je bil kršitelju vročen 7. 4. 2021.

Kršitelj se je na posredovani dokument v postavljenem roku odzval z dopisom z dne 20. 4. 2021 ter prosil za posredovanje pisanj tretjih oseb, ki naj bi jih omenjena sporna izjava prizadela, da se bo v zvezi s tem lahko bolj določno opredelil. Sicer pa je kršitelj sporočil, da se ne strinja z Zagovornikovo oceno, da je v predmetni zadevi prišlo do kršitve drugega odstavka 10. člena ZVarD. Kršitelj je navedel, da je voditeljica sporno izjavo podala izključno in samo kot iztočnico za debato v predmetni oddaji. Kar pomeni, da niso bile izražene trditve in po mnenju kršitelja tako v nobenem primeru ni moglo priti do kršitve omenjenega člena, ki prepoveduje diskriminacijo.

Zagovornik je kršitelju posredoval dodatno dokumentacijo (dokument št. 0700-15/2021/6). V dopisu ga je obvestil, da je bila vsebina Predloga za obravnavo ter Izjava skupnosti Afričanov v Sloveniji v posredovanem dokumentu že povzeta. Ne glede na to, pa je kršitelju oba dokumenta posredoval. V dokumentu Predlog za obravnavo je skladno z drugim odstavkom 35. člena ZVarD prekril nekatere osebne podatke predlagateljice (gre za njene kontaktne podatke), v Izjavi skupnosti Afričanov pa imena podpisnikov. Zagovornik je ocenil, da gre za občutljive osebne podatke posameznikov, poleg tega pa ti podatki za sam postopek ugotavljanja diskriminacije niso relevantni. Vsebino pisanj in navedb je Zagovornik kršitelju posredoval v celoti. Zagovornik je kršitelju določil dodatni 5 dnevni rok za izjasnitev. Dokument

[1] Posnetek oddaje je dostopen na https://www.youtube.com/watch?v=YmTTUFFGf9c (14. 6. 2021).

št. 0700-15/2021/6 je bil kršitelju vročen 28. 4. 2021. Kršitelj se v postavljenem roku na posredovani dokument ni odzval.

*

ZVarD določa varstvo vsakega posameznika in posameznice pred diskriminacijo, pa tudi skupine oseb, ter varstvo pravne osebe, če se okoliščine, ki bi lahko bile podlaga za diskriminacijo, lahko nanašajo tudi na te osebe.

Zagovornik je najprej presojal, ali so podani pogoji za izvedbo postopka pri Zagovorniku v primeru diskriminacije. Zagovornik ugotavlja, da je predlagateljica vložila predlog za obravnavo diskriminacije po 5. poglavju ZVarD. Gre za upravni postopek, ki je deloma urejen v ZVarD, za vprašanja postopka, ki niso urejena z ZVarD, pa se uporabljajo določbe ZUP. Ena od posebnosti postopka obravnave diskriminacije je tudi pravilo obrnjenega dokaznega bremena (40. člen ZVarD), na katerega je bil kršitelj izrecno opozorjen (dokument št. 0700-15/2021/4 z dne 30. 3. 2021).

Izdajatelj televizijskega medija ima v tem postopku položaj kršitelja.

Postopek pri Zagovorniku v primeru diskriminacije, ki je urejen v 5. poglavju ZVarD in v katerem se subsidiarno uporabljajo določbe ZUP, se zaključi z ugotovitvijo o obstoju oziroma neobstoju diskriminacije (upravna ugotovitvena odločba). Skladno z navedenim je Zagovornik v predmetni zadevi ugotavljal obstoj diskriminacije in izdal ugotovitveno odločbo, kot izhaja iz 1. točke izreka te odločbe.

*

V 4. členu ZVarD je diskriminacija opredeljena kot vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.

Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina odločilen razlog za slabšo obravnavo. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Mednje, skladno s 1. členom ZVarD, štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.

Zagovornik je v obravnavanem primeru kot osebno okoliščino, na podlagi katere posamezniki oziroma skupina oseb uživa varstvo pred diskriminacijo, prepoznal raso ali etnično poreklo. Gre za osebe temne barve polti oziroma temnopolte. Rasa ali etnično poreklo je pravno varovana osebna okoliščina po 1. členu ZVarD. Navedena osebna okoliščina je izrecno opredeljena tudi v 63. členu Ustave Republike Slovenije, saj Ustava kot protiustavno določa vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti.

Skladno s 7. členom ZVarD (ki poleg neposredne in posredne diskriminacije kot osnovni obliki prepoveduje tudi druge oblike diskriminacije) diskriminacija vključuje tudi pozivanje k diskriminaciji kot posebno prepovedano obliko diskriminacije. Ta oblika je natančneje opredeljena v 10. členu ZVarD, ki določa:

»(1) Pozivanje k diskriminaciji pomeni vsako spodbujanje drugih oseb k dejanjem, katerih posledica je bila, je ali bi lahko bila diskriminacija po določbah tega zakona. K hujšim prepovedanim ravnanjem šteje zlasti podajanje ali širjenje rasističnih, versko, narodnostno in spolno razlikovalnih pozivov, napeljevanje, ščuvanje, hujskanje k sovraštvu in diskriminaciji ter širše javno pozivanje, ki spodbuja k diskriminaciji.

(2) Kot diskriminacija je prepovedano tudi javno opravičevanje zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin iz 1. člena tega zakona, kot tudi opravičevanje idej o prevladi ali večvrednosti osebe ali skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz navedenih osebnih okoliščin nad tistimi, ki niso člani te skupine.«

V postopkih obravnave diskriminacije velja obrnjeno dokazno breme (40. člen ZVarD). Kadar diskriminirana oseba v postopku pri Zagovorniku, pristojni inšpekciji ali drugem postopku, v katerem zahteva obravnavo diskriminacije, izkaže dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije, mora kršitelj dokazati, da v obravnavanem primeru ni kršil te prepovedi, oziroma da je neenako obravnavanje dopustno v skladu s tem zakonom.

Varstvo pred diskriminacijo je skladno z 2. členom ZVarD zagotovljeno na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb. Gre za izjavo, ki je bila predvajana v oddaji na javno dostopni TV3, ki je dostopna kot brezplačni kanal multipleksa C DVB-T operaterja RTV Slovenija. Ker je bila obravnavana izjava javno dostopna, gre za ponujanje blaga oziroma dobrin, ki so na voljo (zainteresirani) javnosti.

Tudi iz predloga za obravnavo Zakona o varstvu pred diskriminacijo (2015-2611-0046), ki je bil vložen v Državni zbor RS, iz obrazložitve k 2. členu zakona jasno izhaja, da se enako obravnavanje nanaša na področja družbenega oziroma javnega življenja, torej na področja, na katerih posamezniki in posameznice (ali v določenih primerih tudi pravne osebe) uveljavljajo svoje pravice oziroma izvajajo dolžnosti, ter nastopajo v pravnem prometu, ne velja pa za zasebna razmerja (npr. družinska, prijateljska razmerja). Nobenega dvoma ni, da je bila obravnavana izjava, ki je bila predvajana v oddaji na javno dostopni TV3 dostopna vsem zainteresiranim gledalcem oddaje, zato bi moral kršitelj pri svojem delovanju, ki sega do tretjih oseb, zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma se vzdržati ravnanj, ki ustrezajo kateri koli obliki diskriminacije.

Skladno z 20. členom Kodeksa novinarjev Slovenije[2] se mora novinar izogibati narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom ter podrobnostim, ki so povezane s spolnimi nagnjenji, invalidnostjo, fizičnim videzom, socialnim položajem ali drugimi osebnimi okoliščinami posameznikov in skupin.

Skladno z 21. členom Kodeksa novinarjev Slovenije so spodbujanje k nasilju, širjenje sovraštva in nestrpnosti ter druge oblike sovražnega govora nedopustni. Novinar jih ne sme dopustiti, če pa to ni mogoče, se mora nanje nemudoma odzvati oziroma jih obsoditi.

*

Zagovornik se je v tem postopku osredotočil na izjavo voditeljice v delu, v katerem je prejel predlog za obravnavo, to je v delu, ki se nanaša na domnevno diskriminacijo temnopoltih oseb:

»*Ko sem se pripravljala na to oddajo, sem razmišljala, o katerih temah se v naši družbi ne sme govoriti. Pa jih bom naštela in bosta potem vidva malo pokomentirala. … Ali pa*

[2] Društvo novinarjev Slovenije: Kodeks novinarjev Slovenije. https://novinar.com/drustvo-novinarjevslovenije/o-nas/dokumenti/kodeks/

na primer o razlikah med rasami. Različni inteligenčni kvocienti. Različne rase imajo različne inteligenčne kvociente in če to poveš, si takoj rasist. Ne smemo se pogovarjati o družini, o tem, da ima otrok mamo in očeta /…/ Ne smemo se pogovarjati o tem, zakaj je Afrika celina brezupa. Mogoče zato, ker so črnci leni in neumni in si pač ne znajo urediti držav tako, da bi funkcionirale, mi si pa z uvažanjem teh ekonomskih migrantov delamo medvedjo uslugo.«

Zagovornik na podlagi Predloga za obravnavo, Izjave Skupnosti Afričanov ter ogleda oddaje[3] ugotavlja, da besede, izrečene v oddaji FAKTOR #519: Kdo se boji svobode govora (dr. Boštjan M Turk, Tino Mamić), ki je bila predvajana na televiziji TV3 dne 20. 1. 2021, ustrezajo definiciji pozivanja k diskriminaciji po drugem odstavku 10. člena ZVarD. Po oceni Zagovornika izjava voditeljice v posameznih elementih vsebuje javno opravičevanje zapostavljanja in preziranja oseb zaradi osebnih okoliščin, kot tudi opravičevanje idej o prevladi ali večvrednosti osebe ali skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz navedenih osebnih okoliščin, nad tistimi, ki niso člani te skupine, kar prepoveduje drugi odstavek 10. člena ZVarD.

S svojimi navedbami, kot so citirane zgoraj, voditeljica zapostavlja osebe na podlagi osebne okoliščine rase ali etničnega porekla (gre za temnopolte osebe oz. v slovenskem prostoru za družbeno manjšino Afričanov in njihovih potomcev), kar je pravno varovana osebna okoliščine po 1. členu ZVarD. Navedena osebna okoliščina je izrecno opredeljena tudi v 63. členu Ustave Republike Slovenije, saj Ustava kot protiustavno določa vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Določba 63. člena Ustave RS ureja specifični vidik svobode izražanja; s tem, ko eksplicitno določa, da določene vsebine izražanja niso predmet ustavnega varstva, kaže na to, da je ustavodajalec izmed cele vrste vsebin ravno te vsebine štel kot posebej škodljive.[4]

Voditeljica razvrsti ljudi na podlagi njihove osebne okoliščine – rase ter jih vrednostno razdeli, ko navede, da med rasami obstajajo razlike in sicer, da imajo različne rase različne inteligenčne kvociente.

Nato kot temo, o kateri se po njenem mnenju ne smemo pogovarjati, navede, da se »ne smemo pogovarjati o tem, zakaj je Afrika celina brezupa« ter doda, da »mogoče zato, ker so črnci leni in neumni« in si pač »ne znajo urediti držav tako, da bi funkcionirale«, mi si pa »z uvažanjem teh ekonomskih migrantov delamo medvedjo uslugo«. Po oceni Zagovornika gre za neposredno preziranje temnopoltih ljudi kot celotne skupnosti. Voditeljica temnopolte ljudi označi kot lene in neumne in iz tega izpelje pavšalno trditev, da si ne znajo urediti držav tako, da bi funkcionirale. Nato izrazi tudi prezir do ekonomskih migrantov, s tem ko navede, da se jih »uvaža« in si z »uvažanjem delamo medvedjo uslugo«. Delati komu medvedjo uslugo je frazem, ki po podatkih Frazeološkega slovarja[5] pomeni *narediti komu kaj, kar mu bolj škoduje, kot koristi.* Iz slednjega izhaja, da voditeljica ekonomske migrante dojema kot splošno škodljive Republiki Sloveniji.

Pri odločanju v obravnavani zadevi se Zagovornik omejuje na ugotavljanje protipravnosti v okviru pristojnosti, ki so zamejene z 10. členom ZVarD in se ne opredeljuje do kaznivosti citiranih navedb v smislu Kazenskega zakonika RS.

Po oceni Zagovornika je voditeljica z navedenimi navedbami kršila drugi odstavek 10. člena ZVarD, ki prepoveduje javno opravičevanje in zapostavljanje oseb zaradi osebnih okoliščin,

[3] Oddaja je dostopna na https://www.youtube.com/watch?v=YmTTUFFGf9c.
[4] Klemen Jaklič v Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 617 – 619.
[5] Frazeološki slovar, dostopen na https://fran.si/192/janez-keber-frazeoloski-slovar-slovenskega-jezika/4217962/T4MVC_System_Web_Mvc_ActionResult

kot tudi opravičevanje idej o prevladi skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz osebnih okoliščin nad tistimi, ki niso člani te skupine.

Voditeljica s tem, ko je izjavila, da imajo različne rase različne inteligenčne kvociente in nadaljuje, da so »črnci leni in neumni«, opravičevala ideje o prevladi ene rase nad drugo, pri čemer so temnopolti ljudje po njeni oceni leni in neumni in torej vrednostno nižje kot pripadniki drugih (bele) ras. S tem je voditeljica celotno skupnost prikazala kot manjvredno od belcev, afriško celino z vsemi njenimi prebivalci pa kot manjvredno v primerjavi z drugimi celinami. Navedeno razlikovanje in prikazovanje ene rase kot manjvredne v primerjavi z drugo ZVarD v drugem odstavku 10. člena izrecno prepoveduje.

Gre za izjavo, ki je bila predvajana v oddaji na javno dostopni TV3, ki je dostopna kot brezplačni kanal multipleksa C DVB-T operaterja RTV Slovenija. Tovrstne izjave ne prizadenejo zgolj posameznikov (kot se je pokazalo v konkretnem primeru, ko je predlagateljica vložila predlog za obravnavo ter priložila Izjavo Afriške skupnosti), pač pa prispevajo tudi k širšim škodljivim družbenim pojavom, kot sta rasizem in ksenofobija. Tovrstne izjave so instrument za ohranjanje neenakosti, te pa v temelju nasprotujejo načelu prepovedi diskriminacije. Po oceni Zagovornika obravnavane izjave ni mogoče razumeti na noben drug način. Trditev kršitelja z dne 20. 4. 2021, da je voditeljica sporno izjavo podala izključno in samo kot iztočnico za debato v predmetni oddaji, kar pomeni, da niso bile izražene trditve in tako v nobenem primeru ni moglo priti do kršitve omenjenega člena, ki prepoveduje diskriminacijo, ne ustreza dejanskemu stanju zadeve. Protipravnosti izjave ne izničuje dejstvo, da je voditeljica v izhodišču izjavo skušala relativizirati na način, da je trditve predstavila kot odprta vprašanja (navedla je, da je, ko se je pripravljala na to oddajo, razmišljala, o katerih temah se v naši družbi ne sme govoriti in da jih bo nekaj naštela, komentatorja pa jih bosta pokomentirala). Niti za presojo protipravnosti te konkretne izjave ni relevantno, ali je bila izrečena v trdilnem ali vprašalnem stavku. Voditeljica je namreč z nadaljnjimi trditvami o razlikah med rasami in različnih inteligenčnih kvocientih ter oznako, da so »črnci leni in neumni«, podala nedvoumno sporočilo o manjvrednosti temnopoltih ljudi, s čimer je izpolnila znake po drugem odstavku 10. člena ZVarD.

Voditeljica svojih stališč ni argumentirala oziroma ni navedla prepričljivih dejstev ali dokazov za svoje navedbe ter v ničemer ni pojasnila svojih stališč na način, da bi jih bilo mogoče razumeti kakorkoli drugače kot zagovarjanje idej o manjvrednosti temnopoltih ljudi. Takšna izjava rasne stereotipe le še poglablja in utrjuje s tem, ko zatrjuje, da so »črnci leni in neumni«. Voditeljica je širjenje sovraštva in nestrpnosti ne le dopustila, temveč je sama avtorica navedb, ki so po oceni Zagovornika potencialno tudi v nasprotju z določbami Kodeksa novinarjev Slovenije (20. in 21. člen) (za presojo skladnosti s Kodeksom Zagovornik sicer ni pristojen, zato se podrobneje v zatrjevano kršitev Kodeksa ni spuščal).

Zagovornik je objavo obravnaval tudi z vidika svobode izražanja iz 39. člena Ustave RS in 10. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP). Ta v prvem odstavku določa, da ima vsakdo pravico do svobode izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Drugi odstavek 10. člena EKČP pa določa, da izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podrejeno obličnosti in pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon, in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali kaznivih dejanj, za varovanje zdravja ali morale, za varovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

Po ustaljeni sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice 10. člen EKČP ne varuje le podajanja informacij in idej, ki so dobro sprejete, temveč tudi tiste, ki šokirajo, žalijo in motijo državo oziroma katerikoli del prebivalstva. Brez pluralizma mnenj, strpnosti in odprtosti do drugače mislečih ni demokratične družbe. To pomeni, da mora biti vsaka omejitev svobode

izražanja sorazmerna glede na cilj, ki ga zasleduje.[6] Hkrati pa strpnost in spoštovanje do enakega dostojanstva vseh ljudi predstavlja temelje demokratičnih in pluralističnih družb. To pa pomeni, da je v nekaterih primerih nujno omejevanje tistih oblik izražanja, ki širijo, spodbujajo, oglašujejo ali opravičujejo sovraštvo, ki temelji na nestrpnosti, pod pogojem, da so načini omejevanja sorazmerni glede na legitimni cilj, ki ga omejevanje zasleduje.[7]

Zagovornik ocenjuje, da skladno s sodno prakso ESČP izjava, ki je predmet tega postopka, ne uživa varstva po 10. členu EKČP. Ocenjuje namreč, da gre za primer zlorabe pravic iz 17. člena EKČP. Po tem členu nobene določbe EKČP ni mogoče razlagati tako, kot da vsebuje za katerokoli državo, skupino ali posameznika, pravico do kakršnekoli dejavnosti ali dejanja, ki je usmerjeno h kršenju katerihkoli pravic ali svoboščin, ki so določene v EKČP. Vsebina izjave voditeljice namreč zanika samo bistvo tako EKČP kot Ustave RS. Oba dokumenta sta utemeljena na ideji enakosti in enakega dostojanstva vseh ljudi. V konkretnem primeru objava po oceni Zagovornika hudo posega v pravice drugih oseb, in sicer temnopoltih ljudi. Posega v njihovo pravico do osebnega dostojanstva in varnosti iz 34. člena Ustave RS ter v nedotakljivost njihove telesne in duševne celovitosti ter osebnostne pravice iz 35. člena Ustave RS ter v pravico vsakega posameznika biti varovan po 63. členu Ustave RS, ki prepoveduje spodbujanje neenakopravnosti in nestrpnosti.

Dejstvo, da je izjava posegla v osebno dostojanstvo ljudi, izhaja tudi iz 2.300 podpisov, vključno s podpisi ljudi iz afriške skupnosti v Sloveniji, ki so bili priloženi predlogu za obravnavo, s katerim se je začel postopek ugotavljanja diskriminacije.

Iz istih razlogov Zagovornik tudi ocenjuje, da objave ne varuje Zakon o medijih. Ta v 6. členu določa, da dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi, ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela. Tudi ta zakon pa skladno s 63. členom Ustave RS določa meje svobode izražanja v medijih, saj v 8. členu prepoveduje z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost.

To pomeni, da je omejitev svobode izražanja predpisano tako po Zakonu o medijih kot tudi po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo, kot zahteva 10. člen EKČP. Oba predpisa sta javna, javno objavljena in splošno dostopna, s čimer se šteje, da sta širši javnosti znana, državljani, vključno s televizijskimi voditelji, pa bi morali biti z omejitvami seznanjeni ter se zavedati posledic, ki jih takšna objava lahko povzroči.[8]

Glede na vse navedeno Zagovornik ugotavlja, da je s predvajanjem predmetne oddaje prišlo do kršitve prepovedi diskriminacije iz drugega odstavka 10. člena ZVarD, kot izhaja iz 1. točke izreka te odločbe.

Skladno s prvim odstavkom 35. člena ZVarD je postopek pri Zagovorniku v primeru diskriminacije za stranke brezplačen, posebni stroški pa v tem postopku niso nastali, zato je Zagovornik odločil, kot izhaja iz 2. točke izreka te odločbe.

[6] ESČP, Handyside proti Združenemu kraljestvu, sodba z dne 7. decembra 1976, odst. 49. Glej tudi Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 426.
[7] ESČP, Erbakan proti Turčiji, sodba z dne 6. julija 2006; Pavel Ivanov proti Rusiji, sodba z dne 20. februarja 2007; M'Bala M'Bala proti Franciji, sodba z dne 20. oktobra 2015; Glimmerveen and Haqenbeek proti Nizozemski, sodba z dne 11. oktobra 1979; Belkacem proti Belgiji, sodba z dne 27. Junija 2017. Glej tudi širše ostalo sodno prakso ESČP na področju sankcioniranja sovražnega govora.
[8] Klemen Jaklič v Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 423.

Pouk o pravnem sredstvu: Zoper to odločbo ni pritožbe, dovoljen pa je upravni spor. Upravni spor se sproži s tožbo, ki se vloži v 30 dneh od vročitve odločbe na Upravno sodišče Republike Slovenije, Fajfarjeva 33, 1000 Ljubljana. Tožba se vloži pri pristojnem sodišču neposredno pisno ali se mu pošlje po pošti. Tožba z morebitnimi prilogami se vloži najmanj v treh izvodih. Tožbi je treba priložiti tudi to odločbo v izvirniku ali prepisu.

Postopek vodila:
Sergeja Oštir
Samostojna Svetovalka Zagovornika

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:
- - osebno po ZUP,
- - osebno po ZUP,
- zbirka dok. gradiva.